

SPIS TREŚCI

OD AUTORÓW	17
❖ ROZDZIAŁ I	
WPROWADZENIE DO NAUKI O KONSTYTUCJI (WOJCIECH WŁOCH)	19
1.1. Pojęcie konstytucji	19
1.2. Konstytucjonalizm	26
1.3. Stanowienie konstytucji	30
1.4. Interpretacja konstytucji	35
Bibliografia	38
❖ ROZDZIAŁ II	
KONSTYTUCJA JAKO USTAWA ZASADNICZA (MARCIN DĄBROWSKI)	41
2.1. Zagadnienia wstępne	41
2.1.1. Pojęcie konstytucja i jego etymologia	41
2.1.2. Cechy konstytucji	42
2.1.2.1. Szczególna (najwyższa) moc prawna	42
2.1.2.2. Szczególna treść konstytucji	45
2.1.2.3. Szczególna forma konstytucji	46
2.2. Typy konstytucji	48
2.3. Budowa, systematyka konstytucji i typy przepisów	49
2.3.1. Budowa i preambuła konstytucji	49
2.3.2. Systematyka konstytucji.	50
2.3.3. Typy postanowień konstytucyjnych.	51
2.3.3.1. Normy, zasady, wartości	51
2.3.3.2. Typy przepisów konstytucyjnych	54

2.4. Rys historyczny i zagadnienia proceduralne.	56
2.4.1. Historia konstytucjonalizmu międzynarodowego	56
2.4.2. Historia konstytucjonalizmu polskiego	56
2.4.3. Uchwalenie i zmiany Konstytucji RP z 1997 r.	58
2.5. Obowiązywanie, stosowanie, przestrzeganie i wykładnia konstytucji . . .	59
2.5.1. Obowiązywanie norm konstytucji	59
2.5.2. Przestrzeganie norm konstytucji	60
2.5.3. Bezpośrednie stosowanie norm konstytucji	60
2.5.4. Wykładnia przepisów konstytucji.	62
2.6. Funkcje konstytucji	63
Bibliografia.	65
❖ ROZDZIAŁ III	
SYSTEM ŹRÓDEŁ PRAWA W ŚWIETLE KONSTYTUCJI RP (WOJCIECH WŁOCH)	67
3.1. Konstytucyjny system źródeł prawa	67
3.2. Źródła prawa powszechnie obowiązującego	71
3.2.1. Ratyfikowane umowy międzynarodowe	72
3.2.2. Ustawa	75
3.2.3. Rozporządzenie	78
3.2.4. Akty prawa miejscowego	81
3.3. Źródła prawa wewnątrznie obowiązującego.	83
3.4. Ogłaszanie aktów normatywnych	84
Bibliografia.	88
❖ ROZDZIAŁ IV	
SYSTEM ORGANÓW PAŃSTWOWYCH (MONIKA GIŻYŃSKA)	91
4.1. Zagadnienia wprowadzające	91
4.2. Klasyfikacja organów państwa	92
4.3. Zasady określające strukturę organów państwowych	94
4.3.1. Koncepcja jedności władzy państwowej	94
4.3.2. Zasada podziału władzy	96
4.4. Systemy rządów	97
4.4.1. Model parlamentarno-gabinetowy	98

4.4.2. Model prezydencki	100
4.4.3. Systemy mieszane	101
Bibliografia	102
❖ ROZDZIAŁ V	
WYBRANE ZASADY USTROJU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ (ZBIGNIEW WITKOWSKI) . . .	103
5.1. Pojęcie zasad ustrojowych	103
5.2. Zasada suwerenności narodu	104
5.3. Zasada niepodległości i suwerenności RP	109
5.4. Zasada republikańskiej formy państwa	112
5.5. Zasada demokratycznego państwa prawa	113
5.6. Zasada reprezentacji politycznej	118
5.7. Zasada podziału władzy i równoważenia się władz.	120
5.8. Zasada pluralizmu politycznego	123
5.9. Zasada społecznej gospodarki rynkowej.	125
Bibliografia	129
❖ ROZDZIAŁ VI	
WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI JEDNOSTKI W KONSTYTUCJI RP (MARTA DERLATKA) . . .	131
6.1. Zasady przewodnie determinujące konstytucyjny status jednostki	131
6.2. Zakres podmiotowy praw i wolności	137
6.3. Adresaci praw i wolności	137
6.4. Legalność i proporcjonalność	138
6.5. Wolności i prawa w rozdziale II Konstytucji RP	140
6.6. Obowiązki	152
6.7. Środki ochrony konstytucyjnych praw i wolności	152
6.8. Skarga konstytucyjna	154
Bibliografia	160
❖ ROZDZIAŁ VII	
INSTYTUCJE DEMOKRACJI BEZPOŚREDNIEJ W POLSCE (MAŁGORZATA AUGUSTYNIAK) . . .	163
7.1. Pojęcie referendum, jego rodzaje i funkcje	163
7.2. Rys historyczny rozwoju instytucji demokracji bezpośredniej..	167
7.3. Instytucje demokracji bezpośredniej w Polsce	171
7.3.1. Referendum ogólnokrajowe	172
7.3.1.1. Przedmiot referendum	172
7.3.1.2. Podmioty zarządzające referendum	174
7.3.1.3. Przebieg i wynik referendum	176

7.3.2. Obywatelska inicjatywa ustawodawcza	179
7.3.3. Referendum lokalne	183
7.3.3.1. Przedmiot referendum	184
7.3.3.2. Uprawnieni do głosowania	187
Bibliografia	189
❖ ROZDZIAŁ VIII	
PODSTAWOWE ZASADY PRAWA WYBORCZEGO W RP (IWONA WRÓBLEWSKA)	191
8.1. Uwagi wprowadzające	191
8.1.1. Uwagi na temat rozwiązań przyjętych w Kodeksie wyborczym z dnia 5 stycznia 2011 r.	193
8.1.2. Zasady prawa wyborczego	196
8.2. Wybory do Sejmu i Senatu RP.	204
8.2.1. Organizacja wyborów	204
8.2.2. Zgłaszanie kandydatów na posłów i senatorów	207
8.2.3. Kampania wyborcza i jej finansowanie.	209
8.2.4. Głosowanie i ustalanie wyników wyborów	211
8.2.5. Weryfikacja ważności wyborów	212
8.2.6. Wygaśnięcie mandatu i uzupełnienie składu Sejmu i Senatu	214
8.3. Zasady i tryb wyboru Prezydenta RP	214
8.3.1. Uwagi wprowadzające.	214
8.3.2. Organizacja, przebieg wyborów i ich weryfikacja	216
8.3.3. Zgłaszanie kandydatów i warunki wyboru	217
8.3.4. Kadencja, objęcie urzędu i wygaśnięcie mandatu prezydenta.	219
8.3.5. Zasada <i>incompatibilitas</i>	220
Bibliografia	222
❖ ROZDZIAŁ IX	
SEJM I SENAT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ	223
9.1. Sejm RP (Zbigniew Witkowski)	223
9.1.1. Pozycja prawno-ustrojowa Sejmu RP	223
9.1.2. Zakres kompetencji Sejmu	233
9.1.3. Kompetencje ustawodawcze Sejmu.	242
9.1.4. Organizacja wewnętrzna Sejmu.	258
Bibliografia	273

9.2. Senat RP (Zbigniew Witkowski)	275
9.2.1. Uwagi wstępne	275
9.2.2. Pozycja prawno-ustrojowa Senatu RP	276
9.2.3. Zakres kompetencji Senatu	279
9.2.4. Organizacja pracy Senatu	283
Bibliografia	296
9.3. Status prawny posłów i senatorów (Iwona Wróblewska)	297
9.3.1. Mandat przedstawicielski	297
9.3.2. Gwarancje niezależności posła i senatora	299
9.3.3. Immunitet parlamentarny	302
9.3.4. Prawa i obowiązki posłów i senatorów	305
9.3.5. Warunki wykonywania mandatu posła i senatora	306
Bibliografia	308
❖ ROZDZIAŁ X	
ZGROMADZENIE NARODOWE (DOROTA LIS-STARANOWICZ)	309
10.1. Zgromadzenie Narodowe – rys historyczny	309
10.2. Zgromadzenie Narodowe w Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.	310
10.2.1. Skład, organy i kompetencje ZN	311
10.2.2. Autonomia regulaminowa ZN	313
10.2.3. Charakter prawny ZN	314
10.3. Zgromadzenie Narodowe a posiedzenia wspólne Sejmu i Senatu	315
Bibliografia	316
❖ ROZDZIAŁ XI	
PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ (ZBIGNIEW WITKOWSKI)	317
11.1. Uwagi wstępne	317
11.2. Pozycja prezydenta w systemie ustrojowym RP oraz zagadnienie jego odpowiedzialności	320
11.3. Kompetencje Prezydenta RP	327
11.3.1. Uprawnienia Prezydenta RP w stosunkach z Sejmem i Senatem	328
11.3.2. Uprawnienia Prezydenta RP wobec Rady Ministrów	336
11.3.3. Relacje Prezydenta RP z władzą sądowniczą	342
11.3.4. Akty urzędowe Prezydenta RP	344
11.3.5. Pozostałe uprawnienia Prezydenta RP	350

11.3.5.1. Uprawnienia w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa państwa	350
11.3.5.2. Uprawnienia w dziedzinie bezpieczeństwa państwa. . .	352
11.3.5.3. Uprawnienia prezydenta RP w dziedzinie spraw zagranicznych państwa	356
11.3.5.4. Niektóre inne uprawnienia prezydenta RP	359
Bibliografia.	361
❖ ROZDZIAŁ XII	
RADA MINISTRÓW I ADMINISTRACJA RZĄDOWA (JOANNA JUCHNIEWICZ)	363
12.1. Pozycja ustrojowa i funkcje Rady Ministrów	363
12.2. Skład Rady Ministrów	366
12.2.1. Prezes Rady Ministrów	367
12.2.2. Wiceprezesa Rady Ministrów	371
12.2.3. Ministrowie.	372
12.2.4. Przewodniczący określonych w ustawie komitetów	375
12.3. Powoływanie Rady Ministrów	375
12.3.1. Procedura podstawowa – art. 154 ust. 1 i 2	376
12.3.2. Pierwsza procedura rezerwowa	377
12.3.3. Druga procedura rezerwowa.	378
12.4. Dymisja i dokonywanie zmian w składzie Rady Ministrów	379
12.5. Odpowiedzialność Rady Ministrów i jej członków	380
12.5.1. Odpowiedzialność konstytucyjna	380
12.5.2. Odpowiedzialność polityczna	383
12.5.2.1. Konstrukttywne wotum nieufności	384
12.5.2.2. Wotum zaufania	387
12.5.2.3. Indywidualne wotum nieufności	388
12.6. Tryb funkcjonowania Rady Ministrów	389
12.7. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	391
12.8. Terenowa administracja rządowa.	392
Bibliografia.	395
❖ ROZDZIAŁ XIII	
WŁADZA SĄDOWNICZA – TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY I TRYBUNAŁ STANU	399
13.1. Trybunał Konstytucyjny (Aleksandra Kustra-Rogatka).	399
13.1.1. Sądowa kontrola konstytucyjności prawa (judicial review)	399
13.1.2. Geneza Trybunału Konstytucyjnego w Polsce	402
13.1.3. Trybunał Konstytucyjny w Konstytucji z 1997 r.	403

13.1.4. Kryzys konstytucyjny z 2015 r. i jego wpływ na dalsze funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego	404
13.1.5. Trybunał Konstytucyjny a inne ograny władzy sędowniczej	407
13.1.6. Sędziowie TK	408
13.1.7. Organy TK	410
13.1.8. Kontrola konstytucyjności aktów normatywnych.	412
13.1.8.1. Kontrola konstytucyjności aktów normatywnych	413
13.1.8.2. Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym	420
13.1.8.3. Skutki orzeczeń TK	422
13.1.9. Pozostałe kompetencje Trybunału Konstytucyjnego	425
13.1.9.1. Badanie zgodności z konstytucją celów i działalności partii politycznych	425
13.1.9.2. Rozstrzyganie sporów kompetencyjnych.	427
13.1.9.3. Rozstrzyganie o czasowej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta RP	428
Bibliografia	429
13.2. Trybunał Stanu (Bogna Przybyszewska-Szter)	431
13.2.1. Pozycja ustrojowa i organizacja Trybunału Stanu	431
13.2.2. Istota i zakres odpowiedzialności konstytucyjnej.	435
13.2.3. Istota i pojęcie deliktu konstytucyjnego.	437
13.2.4. Odpowiedzialność Prezydenta RP.	440
13.2.5. Odpowiedzialność członków Rady Ministrów	441
13.2.6. Odpowiedzialność pozostałych osób	442
13.2.7. Odpowiedzialność posłów i senatorów	443
13.2.8. Postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności konstytucyjnej	443
13.2.8.1. Postępowanie wstępne	444
13.2.8.2. Postępowanie w Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej	445
13.2.8.3. Postawienie w stan oskarżenia	446
13.2.9. Postępowanie przed Trybunałem Stanu	447
13.2.10. Sankcje wymierzane przez Trybunał Stanu	448
Bibliografia	449
❖ ROZDZIAŁ XIV	
USTRÓJ SĄDOWNICTWA I PROKURATURY	451
14.1. Sądownictwo (Maciej Serowaniec)	451
14.1.1. Konstytucyjne zasady organizacji i funkcjonowania sądownictwa	451

14.1.2. Struktura sądów	456
14.1.2.1. Sąd Najwyższy	457
14.1.2.2. Sądy powszechne	462
14.1.2.3. Sądy administracyjne	465
14.1.2.4. Sądy wojskowe	468
14.1.3. Krajowa Rada Sądownictwa.	469
Bibliografia.	473
14.2. Prokuratura (Iwona Wróblewska)	474
14.2.1. Podstawy prawne działania i pozycja ustrojowa Prokuratury . . .	474
14.2.2. Struktura organizacyjna Prokuratury	477
14.2.3. Zadania Prokuratury	479
14.2.4. Status prawny prokuratorów.	481
Bibliografia.	482
❖ ROZDZIAŁ XV	
SAMORZĄD TERYTORIALNY (STANISŁAW BUŁAJEWSKI)	483
15.1. Pojęcie samorządu terytorialnego	483
15.2. Wybrane konstytucyjne zasady organizacji i funkcjonowania samorządu terytorialnego	484
15.3. Ustrój jednostek samorządu terytorialnego	489
15.3.1. Samorząd gminny	489
15.3.2. Samorząd powiatowy	492
15.3.3. Samorząd województwa	495
15.4. Ogólne założenia samorządowego prawa wyborczego	497
15.5. Referendum lokalne	501
15.6. Zrzeszenia jednostek samorządu terytorialnego.	503
15.7. Nadzór nad działalnością samorządu terytorialnego	505
Bibliografia.	507
❖ ROZDZIAŁ XVI	
ORGANY KONTROLI PAŃSTWOWEJ I OCHRONY PRAW	509
16.1. Najwyższa Izba Kontroli (Maciej Serowaniec)	509
16.1.1. Status prawno-ustrojowy Najwyższej Izby Kontroli	509
16.1.2. Organy Najwyższej Izby Kontroli.	511
16.1.3. Zakres podmiotowy i przedmiotowy działań kontrolnych NIK . .	514
Bibliografia.	519

16.2. Rzecznik Praw Obywatelskich (Dobrochna Ossowska-Salamonowicz) . . .	519
16.2.1. Uwagi wstępne	519
16.2.2. Pozycja prawno-ustrojowa Rzecznika Praw Obywatelskich	521
16.2.3. Procedura powoływania RPO	522
16.2.4. Zakres działań Rzecznika Praw Obywatelskich	526
16.2.4.1. Równe traktowanie	526
16.2.4.2. Krajowy mechanizm prewencji tortur	527
16.2.4.3. Tryb i formy działania Rzecznika	528
Bibliografia	531
16.3. Rzecznik Praw Dziecka (Wojciech Włoch)	532
16.3.1. Pozycja prawno-ustrojowa i procedura kreacji Rzecznika Praw Dziecka	532
16.3.2. Zakres zadań Rzecznika Praw Dziecka	535
Bibliografia	537
16.4. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji (Dobrochna Ossowska-Salamo- nowicz)	538
16.4.1. Pozycja ustrojowa Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	538
16.4.2. Skład KRRiT	539
16.4.3. Funkcje i zadania KRRiT	542
Bibliografia	544
❖ ROZDZIAŁ XVII	
FINANSE PUBLICZNE (BOGNA PRZYBYSZEWSKA-SZTER)	545
17.1. Zakres regulacji tematyki finansów publicznych	545
17.1.1. Pojęcie finansów publicznych	545
17.1.2. Konstytucyjne zasady regulacji gospodarki finansowej państwa .	546
17.2. Skarb Państwa	548
17.3. Budżet państwa	549
17.3.1. Zasady budżetowe	550
17.3.2. Tryb uchwalenia ustawy budżetowej	551
17.3.3. Absolutorium budżetowe	554
17.4. Narodowy Bank Polski	556
17.4.1. Zadania NBP	557

17.4.2. Organizacja NBP	558
Bibliografia	561
❖ ROZDZIAŁ XVIII	
STANY NADZWYCZAJNE (ALEKSANDRA KUSTRA-ROGATKA)	563
18.1. Pojęcie oraz geneza instytucji stanów nadzwyczajnych	563
18.1.1. Pojęcie	563
18.1.2. Geneza	564
18.2. Cechy charakterystyczne stanów nadzwyczajnych	565
18.3. Stany nadzwyczajne w Konstytucji RP z 1997 r.	565
18.3.1. Pojęcie	565
18.3.2. Zasady wprowadzania stanów nadzwyczajnych	567
18.3.3. Dodatkowe zabezpieczenia porządku konstytucyjnego.	568
18.3.4. Artykuł 228 konstytucji	568
18.3.4.1. Stan wojenny	569
18.3.4.1.1. Procedura wprowadzenia	569
18.3.4.1.2. Przesłanki.	569
18.3.4.1.3. Rozporządzenia prezydenta z mocą ustawy	571
18.3.5. Stan wyjątkowy	572
18.3.5.1. Procedura wprowadzenia	573
18.3.5.2. Przesłanki	573
18.3.5.3. Maksymalny czas trwania	573
18.3.6. Stan klęski żywiołowej	573
18.3.6.1. Procedura wprowadzenia	574
18.3.6.2. Przesłanki	574
18.3.6.3. Maksymalny czas trwania	575
18.4. Stan wojny a stany nadzwyczajne	575
18.5. Ograniczenia praw podstawowych w stanach nadzwyczajnych	577
18.5.1. Standard krajowy.	577
18.5.2. Standardy międzynarodowe	578
18.6. Stany nadzwyczajne a terroryzm.	579
18.7. Konstytucyjna regulacja stanów nadzwyczajnych a środki prawne zmierzające do przeciwdziałania pandemii COVID-19 w Polsce	581
Bibliografia	583

❖ ROZDZIAŁ XIX

**POLSKA W UNII EUROPEJSKIEJ 2004–2021 – KONSTITUCYJNE PODSTAWY CZŁONKOSTWA
ORAZ WYBRANE PROBLEMY USTROJOWE (KATARZYNA WITKOWSKA-CHRZCZONOWICZ) . . . 585**

19.1. Uwagi wstępne	585
19.2. Droga Polski do Unii Europejskiej	588
19.3. Konstytucja RP a przystąpienie Polski do organizacji międzynarodowej	590
19.4. Relacje między prawem krajowym a prawem unijnym i międzynarodowym	596
19.5. Relacje między prawem Unii Europejskiej a polskim prawem konstytucyjnym – najważniejsze zagadnienia praktyczne	597
19.5.1. Wyrok w sprawie Traktatu Akcesyjnego	598
19.5.2. Wyrok w sprawie art. 607t § 1 kpk dotyczącego europejskiego nakazu aresztowania (ENA)	600
19.5.3. Wyrok w sprawie Traktatu z Lizbony.	603
19.5.4. Problem reprezentacji Polski w Radzie Europejskiej.	605
19.6. Kryzys instytucjonalny w Polsce po 2015 r. na tle obecności w strukturach Unii Europejskiej	606
19.7. Kwestia suwerenności państw członkowskich Unii Europejskiej	610
19.8. Rola orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i sądów krajowych w stosowaniu prawa UE	614
19.9. Uwagi końcowe.	616
Bibliografia.	617